

La mort et l'infini

Séance 2/3, Rabba Dr. Floriane Chinsky pour MJLF Surmelin, Hanouka 2013

L'héroïsme de vivre et l'héroïsme de mourir

Attention : les sources sont communiquées dans le but d'introduire la conférence et d'initier une réflexion sur les textes, il est important de rappeler que le judaïsme est un système, si bien que chaque source n'a de sens que replacée dans son contexte. Pour cette raison, notre tradition interdit en principe d'étudier seul.

Il appartient à chacun de venir étudier et de poser ses questions de façon à ne pas propager de contre-sens.

1 – sources de la Torah

רש"י בראשית פרק כג פסוק א

וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה בַּיּוֹם דִּבֶּר יְהוָה אֲלֵיכֶם בְּהַרְבֵּה מִתּוֹךְ הָאֵשׁ

Et vous prendrez garde à vos âmes...

1 – Talmud Yoma 82a

תלמוד בבלי מסכת יומא דף פב עמוד א

משנה. עוברה שהריחה - מאכילין אותה עד שתשיב נפשה. חולה מאכילין אותו על פי בקיאי, ואם אין שם בקיאי - מאכילין אותו על פי עצמו, עד שיאמר די.

גמרא. תנו רבנן: עוברה שהריחה בשר קודש או בשר חזיר - תוחבין לה כוש ברוטב, ומניחין לה על פיה. אם נתיישרה דעתה - מוטב, ואם לאו - מאכילין אותה רוטב עצמה, ואם נתיישרה דעתה - מוטב, ואם לאו - מאכילין אותה שומן עצמו, שאין לה דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים. עבודה זרה מנל? דתניא, רבי אליעזר אומר: אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך? ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך? אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו - לכך נאמר בכל נפשך, ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך. גילוי עריות ושפיכות דמים מנא לן? דתניא, רבי אומר: כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה, וכי מה ענין למדנו מרוצח הנערה המאורסה? אלא, הרי זה בא ללמד ונמצא למד: מה נערה המאורסה ניתן להצילה בנפשו - אף רוצח (כו') + מסורת הש"ס: [ניתן להצילו בנפשו] + מה רוצח יהרג ואל יעבור - אף נערה המאורסה - יהרג ואל יעבור.

Michna : Une femme enceinte qui a senti, on la nourrit jusqu'à ce qu'elle soit apaisée. Un malade, on le nourrit sur la foi des spécialistes, et s'il n'y a pas de spécialistes, on le nourrit selon sa propre parole jusqu'à ce qu'il dise « c'est suffisant ».

Guémara : Les sages ont enseigné une femme enceinte qui a senti la viande sacrée ou la viande de porc, on trempe une baguette et on la met dans sa bouche. Si elle est satisfaite, c'est le mieux, et sinon, on lui fait manger cette sauce elle-même. Si elle est satisfaite, c'est le mieux, et sinon, on lui fait manger la graisse elle-même. Car il n'y a rien qui puisse faire le poids face à la protection de l'âme, excepté le service étranger, le dénuement des nudités et que le fait de répandre le sang. Le service étranger, selon quelle source ? Parce qu'on enseigne : Rabbi Eliezer dit : S'il est dit « de toute ton âme » pourquoi est-il dit « de tout ton pouvoir » et s'il est dit « de tout ton pouvoir » pourquoi est-il dit « de toute ton âme » ? Si existe un homme dont le corps lui est plus cher que son argent, pour cela est dit de toute ton âme et s'il existe un homme dont l'argent lui est plus cher que son corps pour cela il est dit de tout ton pouvoir. Et le dénuement des nudités et l'épanchement du sang, d'où l'apprend-on ? Parce qu'on enseigne : Rabbi dit : car quand se lèvera un homme contre son prochain et l'assassinera ainsi est la chose. Mais en fait, qu'apprenons-nous de l'assassin pour le cas de la jeune fille fiancée ? Mais que celui-ci vient enseigner sur celui-là et en fait est lui-même enseigné. De même que la jeune fille fiancée, il est autorisé à la sauver au péril de sa vie, de même l'assassin il est autorisé à le sauver au péril de sa vie. De même pour l'assassin il faut se faire tuer plutôt que de transgresser, de même la jeune fille fiancée il faut se faire tuer plutôt que de transgresser.

תלמוד בבלי מסכת יומא דף פב עמוד ב

ורוצח גופיה מנא לן? סברא היא. דההוא דאתא לקמיה (דרבא) + מסורת הש"ס: [דרבה] +, אמר ליה: אמר לי מרי דוראי: קטליה לפלניא, ואי לא קטילנא לך. אמר ליה: נקטלך ולא תקטול. מאי חזית דדמא דידך סומק טפי? דילמא דמא דההוא גברא סומק טפי. ההיא עוברה דארחא, אתו לקמיה דרבי, אמר להו: זילו לחושו לה דיומא דכיפורי הוא. לחושו לה ואילחישא. קרי עליה בטרם אצרך בבטן ידעתך וגו'. נפק מינה רבי יוחנן. ההיא עוברה דארחא, אתו לקמיה דרבי חנינא, אמר להו: לחושו לה, ולא אילחישא. קרי עליה: זרו רשעים מרחם, נפק מינה שבתאי אצר פירי.

Et l'assassin en lui-même, d'où l'enseigne-t-on ? C'est une déduction, comme celui-ci qui se présentait devant Rava et lui dit : Le chef du village m'a dit Tue untel sinon c'est moi qui te tue. Il lui a dit qu'il t'assassine et que tu ne sois pas un assassin. Où as-tu vu que ton sang serait plus rouge ? Peut-être que celui de cet homme est plus rouge ? Cette femme enceinte qui a senti, on est venu consulter Rabi, il leur a dit allez lui murmurer que c'est yom kipour. On le lui a murmuré et cela a marché. On a dit sur lui : Avant que tu ne sortes du ventre je te connaissais. (Jer 1 : 5) Est sorti d'elle Rabbi Yohanan.